

Krajina vodních zrcadel, kraj dvojího nebe, vodní země... to jsou jen některé z krásných názvů pro Třeboňsko, které bývalo ještě před několika staletími plné neprostupných lesů, močálů a rašelinišť.

První zmínka o rybnících je z roku 1561, ale později byly zrušeny a **Nový Vdovec** byl obnoven až roku 1865, rybník **Ženich** v roce 1881. Ženich obklopuje hráz o celkové délce 3,5 km, která je nejdelší rybníční hrází v ČR. Zdejší mokřady s rašeliništěm patří k nejcennějším lokalitám v této části CHKO, proto jsou chráněny jako **přírodní rezervace**. Je to cenná ornitologická lokalita, kde hnízdí kormorán velký, husa velká, chřástalové, slavík modráček, hohol severní i orel mořský. Rybníky jsou jedním z center výskytu vydry říční a vzácně se tu může objevit také los evropský.

Za touto velkou proměnou krajiny stojí nejen stavitelské umění fišmistrů Štěpánka Netolického, Mikuláše Rutharda z Malešova a rožmberského regenta Jakuba Krčína z Jelčan a Sedlčan, ale především spousta těžké práce mnoha desítek dnes již neznámých lidí - měřičků, rybníkářů, porybných, baštýřů...

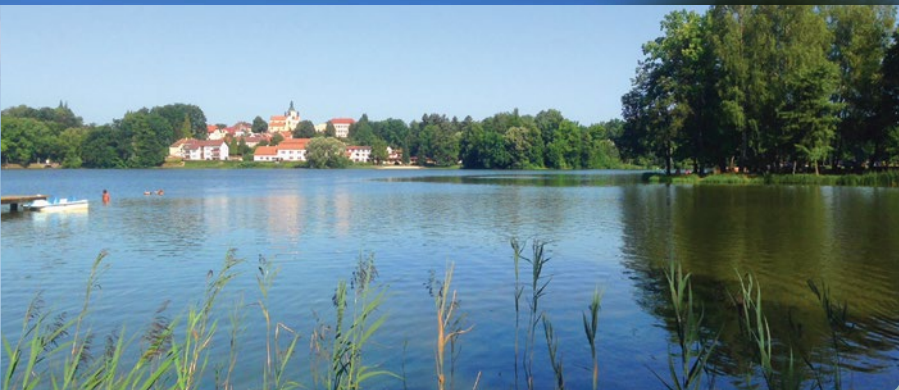
Budováním rybníků se odvodnila dosud nevyužitelná půda, která nyní mohla sloužit jako pole, louky i místa pro stavbu obydlí. Rybníční hráže také umožnily průchod skrze močalovité úseky. V průběhu tří staletí zde vzniklo více než pět set rybníků, které dnes tvoří šestnáct rybníčních soustav v povodí Lužnice a Nežárky. Většina z nich je propojena umělými vodními kanály - stokami.

Na třeboňském panství byly postaveny první velké rybníky už v době Karla IV. V rybníčních registrech té doby se uvádí vznik rybníků, jako jsou Bošilecký, Záblatský, Ponědražský, Branský, Cirkviční nebo Děkanec. U Rožmberků tehdy pracoval vynikající rybníkář Želízko, který projektoval také rybníky na Veselských blatech. Zlatý věk rybníkářství začal se Štěpánkem Netolickým a skončil na přelomu 16. a 17. století odchodem Jakuba Krčína z rožmberských služeb. K částečné obnově dochází až v 19. století zásluhou Josefa Šusty, zakladatele moderního chovu ryb.

Tradiční způsob hospodaření na rybnících nebyl v rozporu s přírodou. Často vedl ke vzniku rybníčních a mokřadních ekosystémů, které jsou natolik unikátní, že je chráníme jako přírodní rezervace či památky. Některé z těchto výjimečných rybníků Třeboňska vám zde představíme.

Rybníky u Vitmanova

Chlumecko–Lutovská rybníční soustava

Základ soustavy tvoří rybníky Naděje, Skutek a Potěšil, založené Krčínem krátce před stavbou Rožmberka. Později se k nim připojily rybníky Víra, Láska, Měkký, Strakatý, Dobrá vůle, Blátník, Rod, Horák, Fišmistr, Baštýř a Pěšák. Rybníky jsou naháněny stokou zvanou Potěšilka, která k nim přivádí vodu z rybníka Rožmberk. **Rybník Rod** s rozsáhlými pobřežními porosty a velkými plovoucími ostrovy, které jsou hnízdištěm mnoha chráněných a ohrožených druhů ptáků, je vyhlášen **přírodní rezervací**.

Nadějská rybníční soustava

Velikáni Třeboňska

Bošilecký rybník

Velmi starý rybník, vybudovaný roku 1355, byl za husitských válek pobořen a zpusťl. Obnovil ho Jan Malovec z Pacova roku 1430 a o sto let později rybník připojil Štěpánek Netolický na Zlatou stoku. Nad výpustí stojí malý kamenný most a bývala zde hospoda, které se říkalo „knížecí“, protože se do ní jezdilo bavit panstvo z Třeboně. Právě z této doby pochází písnička „Na tom bošileckém mostku“. U rybníka se nachází rašelinné louky chráněné jako **přírodní památka Lhota u Dynína**.

Rybník Dvořiště

Rybník, založený ve 14. století, patří k největším na Třeboňsku. Nebyl vybudován Rožmberky, ale založil ho Ješek z Kosovy Hory, pán na sousedním panství Lomnice nad Lužnicí. Na Dvořišti se dochovala původní klenutá kamenná výpust,

Osou této soustavy je Koštěnický potok (dříve zvaný Hostice) a většinu zdejších rybníků vybudoval nebo upravil Mikuláš Ruthard z Malešova pro rod Krajířů, který vlastnil novobystřické panství. Kvůli nebezpečí záplav přeložil Ruthard tok Hostice a zaústil ji o 3 km výše do Lužnice. Tak mohl budovat další rybníky a vytvořit soustavu, do níž patří např. Starý Kanclíř, Starý a Nový Hospodář, Staré a Nové Jezero, Vizír, Kukla nebo Podsedek. Nachází se zde **přírodní rezervace Staré Jezero** a **národní přírodní památka Vizír**.

částečně tesaná do skály. Západní břeh rybníka je chráněn jako **přírodní rezervace Dvořiště**.

Rybník Holná

Rybník v polesí Jemčina je uveden už v bratrském dělení mezi Oldřichem a Janem z Hradce ve 14. století. Problémy s jeho hrází vyřešil až hradecký hejtman Jan Zelendar s pomocí Jakuba Krčína. Na rybníku leží ostrov s exotickým názvem Naxos.

Horusický rybník

Horusický rybník byl vybudován v roce 1512 podle návrhu Štěpánka Netolického v místech, kde stávala ves Oslov. Převážnou část vody získává z Bukovského potoka, do kterého za rybníkem vtéká Zlatá stoka a společně pak ústí do Lužnice. V jihovýchodní části rybníka leží chráněné **rašeliniště Ruda** a v západní části je **přírodní rezervace Horusická blata**.

Další informace o rybnících a jejich stavitelích najdete v domě Štěpánka Netolického: www.dumstepankanetolickeho.cz v Domě přírody Třeboňska: www.dumprirody.cz/dum-prirody-trebonka na webových stránkách: www.rybniky-trebonsko.cz

Vydalo: Město Třeboň ©2017, Odbor kultury a cestovního ruchu Palackého náměstí 46/II, 379 01 Třeboň. www.mesto-trebon.cz
Grafický design a sazba: Martin Štědroň
Text a příprava do tisku: Marie Jirková **Foto:** Jan Ševčík, Michal Pech, archiv Správy CHKO Třeboňsko **Tisk:** Westprint.cz
Vydáno v rámci projektu Krajina a lidé, který je spolufinancován Státním fondem životního prostředí České republiky na základě rozhodnutí ministra životního prostředí. www.sfzp.cz | www.mzp.cz

Rybník Rožmberk

Největší český rybník neboli „jihočeské moře“, má rozlohu 647 ha, hráz délky 2355 metrů a vybudoval ho v letech 1584-90 Jakub Krčín. Stavbu plánoval už Štěpánek Netolický, ale obával se, že by hráz při povodni neudržela vodu z Lužnice. Krčín problém vyřešil stavbou umělého kanálu Nová řeka, kterým odvedl část vody z Lužnice do Nežárky. Dřevěné opevnění paty hráze bylo po roce 1660 nahrazeno rovnáným tarasem z kamene, který zde najdeme dodnes. Pod hlavní výpustí byla roku 1922 vybudována vodní elektrárna se dvěma Francisovými turbínami. Vedlejší výpust Potěšilků nahradila v roce 1870 novější Adolfka, ale až při opravě roku 2005 z ní byly odstraněny Krčínovy dřevěné trouby. Při povodních v roce 2002 Rožmberk zachytil desetinásobek svého objemu a uchránil povodí Lužnice od větších škod. Součástí rybníka jsou i původní sádky a renesanční Rožmberská bašta. **Výtopa Rožmberka** byla vyhlášena **přírodní rezervací** a kolem rybníka vede **naučná cyklistická stezka Rožmberk**.

Staňkovský rybník

Nejhlubší, nejdelší a nejobjemnější rybník u nás je vlastně přehradní nádrž, vytvořenou na Koštěnickém potoce mohutnou zemní hrází. Založil ho roku 1550 Mikuláš Ruthard z Malešova. Původně byl rybník zván Soused, později Velký Bystřický. Odtok vody je částečně vysekán do skály, unikátní výpust tvoří tři dřevěné trouby a štol, společně hrazené dřevěnými lopatami. Pro svou rozlohu a hloubku je využíván rekreačně a ke sportovnímu rybolovu.

Jeden z prvních rybníků, na nichž se podílel Štěpánek Netolický. Z jeho doby pochází také sádky Šaloun pod hrází, které fungují dodnes. Hráz byla upravena a rybník zvětšen Jakubem Krčínem. Je součástí **národní přírodní rezervace Velký a Malý Tisý**, mezinárodně významného hnízdiště a shromaždiště ptactva. Rezervaci, která je z větší části nepřístupná, tvoří jedenáct rybníků s členitým pobřežím, zátokami, poloostrovy a ostrůvky, na něž navazují podmáčené louky, lesy a pole.

Rybník Velký Tisý

S rozlohou 215 ha je sedmým největším rybníkem Třebońska a vystavěl ho v letech 1571-74 Jakub Krčín. Plán na rozlehlý rybník u Třeboně se nesetkal s pochopením zdejších měšťanů, Krčina však podpořil Vilém z Rožmberka. Tak započala stavba, při níž bylo zatopeno Svinenské předměstí se špitálem a kaplí sv. Alžběty, jehož pozůstatkem je středověká studna na ostrově. Rybník, který Krčín nazval Nevděkem, byl později rozdělen na Opatovický rybník a Svět jak ho známe dnes. Můžete ho obejít po vycházkové trase **naučné stezky Cesta kolem Světa**.

Rybník Svět

Záblatský rybník

Jeden z nejstarších a nejvýznamnějších rybníků na Třeboňsku nechal vybudovat Zdeněk ze Šternberka a později byl rozšířen Štěpánkem Netolickým. Jakub Krčín zvětšil rozlohu rybníka, čímž byla zaplavena ves Německá Lhota, tvořená osmi grunty. Přítok a odtok vody Zlatou stokou je umožněn díky stupni u Záblatského mlýna. Podél východního břehu rybníka se nachází **přírodní rezervace Záblatské louky**.

Rybník Švarcenberk

Na místě rybníka u obce Ponědražka bývalo před 5500 lety jezero, v jehož okolí existovalo rozsáhlé mezolitické osídlení. Rybník zde vyměřil Jakub Krčín na konci 16. století, ale vybudován byl až o sto let později. Nedaleko od něj leží **přírodní rezervace Rašeliniště Hovízna**.

Ponědražský rybník

První zmínka o tomto úrodném rybníce je z roku 1439, ale teprve za Jakuba Krčina přešel do majetku Rožmberků. Jeho výpust se nachází asi 2 km za Ponědraží, kde je také bašta s třecími rybníčky pro výtěr kaprů tzv. Dubraviovou metodou.

Rybníční a mokřadní ekosystémy potřebují péči i ochranu. Děkujeme, že se při svých toulkách Třeboňskem chováte k přírodě šetrně, nepoškozujete ji, nevjíždíte na kole mimo značené stezky a odpadky si odnášíte s sebou. Tím přispíváte k uchování této výjimečné krajiny i vy.

Třeboňská rybníční krajina

Třeboň

www.dumprirody.cz